

BĂTĂLIA PENTRU ATLANTIC REFLECTATĂ ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ (IANUARIE-IUNIE 1941)

Sorin ARHIRE

Deși se aflau în stare oficială de război încă din data de 3 septembrie 1939, iar Corpul Expediționar Britanic luptase pe teritoriul Franței împotriva trupelor germane încă din primăvara anului 1940, cele două țări, Marea Britanie și Germania, s-au confruntat direct abia în cadrul Bătăliei pentru Anglia, care a constatat într-o tentativă a lui Hitler de a cuceri spațiul aerian britanic, această acțiune urmând să fie de fapt doar un preludiv pentru o viitoare debarcare de trupe.

Eșecul tentativei de a cuceri arhipelagul britanic printr-o acțiune exclusiv aeriană, precum și dependența Marii Britanii de materiile prime ce se aduceau de peste mări¹, a determinat Germania să încerce concomitent o altă modalitate de înfrângere a rezistenței insularilor. S-a căutat să se realizeze o sufocare a economiei atât prin scufundarea vaselor comerciale, cât și prin bombardarea și blocarea principalelor porturi. Concentrarea marinei germane asupra traficului britanic în Oceanul Atlantic și atacarea pe calea aerului a porturilor și împrejurimilor lor, a reprezentat un plan mult mai periculos decât cel de bombardare nediscriminată a populației Londrei și a altor orașe, fapt ce l-a determinat pe Winston Churchill, premierul britanic din acea vreme, să declare la începutul anului 1941, în Camera Comunelor², începerea „Bătăliei pentru

¹ Importurile de materii prime erau vitale pentru englezi, întrucât se estima că era necesar ca zilnic 150 de vase să debarce în Anglia, iar tonajul să fie de aproximativ 50 000 tone în fiecare zi. *Curentul*, XIII, nr. 4470, din 23 iulie 1940.

² *The House of Commons* își are originea în secolul XIII, în timpul domniei regelui Ioan fără Țară, când acesta a convocat în anul 1213 câte patru cavaleri din fiecare comitat pentru a lua parte la consiliul ce urma să dezbate treburile regatului. Maxima „nicio taxare fără reprezentare” s-a afirmat de timpuriu în istoria poporului englez, astfel că la sfârșitul secolului XV, Camera Comunelor își însușise definitiv cele două drepturi fundamentale, de a taxa și de a legifera, la care se adăuga un control sporadic al puterii executive. Ședințele Camerei, conduse de un *speaker*, încep după-amiaza și pot dura până noaptea târziu, însumând în medie 165 întruniri pe an. Băncile nu sunt dispuse în formă de amfiteatru, Camera Comunelor neavând totodată în centru, jos, prezidiul. Sala este împărțită în două de un culoar, deputații din partidul de guvernământ stând față în față cu deputații din opoziție. Nu există tribună, discursurile membrilor fiind ținute de pe locurile lor. Închiderea unei discuții nu poate fi cerută niciodată, lungimea unui discurs fiind determinată de abilitatea oratorului de a se face ascultat. Discursurile scrise sunt interzise, oratorilor acceptându-li-se doar note, ceea ce face ca începătorii să-și învețe discursurile pe dinafară (Petrescu 1938, p. 156-172 passim; Anghelescu Irimia 2002, p. 54-55; Karpiński 1993, p. 76-77).

Atlantic”³. Scufundările excepțional de mari pe care le realizaseră *U-boat*-urile⁴ germane în primele luni ale anului 1941 au avut drept consecință crearea de către britanici a unui Comitet al Bătăliei pentru Atlantic⁵, structură ce trebuia să-și concentreze toate resursele pentru câștigarea confruntării cu submarinele de buzunar.

Presă românească a vremii a urmărit cu multă atenție desfășurarea acestei confruntări navale dintre britanici și germani, dovadă fiind faptul că în aceste prime șase luni ale anului 1941, în ziarele *Curentul* și *Universul* nu a existat niciun număr care să nu conțină informații despre ultimele noutăți ale înfruntării. Cum România era deja un aliat oficial al Axei⁶, ba chiar având pe teritoriul său un număr tot mai mare de trupe germane, membre ale misiunii militare, nu este deloc de mirare că evenimentele erau descrise într-o lumină net favorabilă Germaniei și, bineînțeles, defavorabilă Marii Britanii, exagerându-se întotdeauna pierderile suferite de *Royal Navy*⁷ și minimalizându-le pe cele ale germanilor. Un

³ Churchill 1997, vol. I, p. 390.

⁴ *U-boat* este versiunea anglicizată a abrevierii germane *U-Boot*, cuvântul întreg fiind *Unterseeboot*. În timp ce versiunea engleză se referă în mod strict doar la submarinele germane din cele două războaie mondiale, cea germană se referă la orice tip de submarin (n. a.).

⁵ Ședințele comitetului erau săptămânale, la ele participând toți miniștrii și înalții funcționari în cauză, atât cei militari cât și cei civili. De obicei, acestea durau nu mai puțin de două ore și jumătate. Toate aspectele legate de problema siguranței navelor și porturilor britanice erau analizate, stabilindu-se astfel „o nouă prioritate, asupra căreia se concentrau priviri cercetătoare, dintr-o sută de unghiuri” (Churchill 1997, vol. I, p. 390).

⁶ Axa (Puterile Axei). Denumirea a fost utilizată începând cu luna octombrie a anului 1936, pentru a desemna cooperarea dintre regimul nazist din Germania și cel fascist din Italia. S-a creat astfel Axa Roma-Berlin, la care Japonia s-a alăturat o lună mai târziu, luând astfel naștere Axa Roma-Berlin-Tokyo. În 1939 a urmat o alianță cu caracter politic și militar între Germania și Italia, numită Pactul de Oțel, care în 1940 a devenit Pactul Tripartit. Ungaria, România și statul-marionetă Slovacia s-au alăturat acestui pact, ele desfășurând acțiuni militare alături de Germania. Iugoslavia și Bulgaria au aderat în martie 1941, iar Croația la 6 aprilie 1941 (Palmowski 2005, vol. I, p. 62).

⁷ *The Royal Navy*. Organizația militară navală care răspunde de apărarea națională pe mare, de protecția flotei comerciale, precum și de îndeplinirea acordurilor internaționale de ordin militar. Primele începuturi ale organizării puterii navale în Anglia datează de pe vremea lui Alfred cel Mare, care, prin intermediul vaselor construite și lansate la apă, a respins o invazie a vikingilor. Până în secolul XIII, activitatea navală a avut un caracter defensiv, local și temporar. Mai apoi, vasele au început să fie utilizate pentru transportul soldaților la diferite bătălii terestre. Regele Henric al VIII-lea a fost cel care a organizat o flotă de război, creând totodată și o administrație navală. În timpul reginei Elisabeta I, flota engleză a devenit principalul mijloc de apărare a țării, contribuind totodată la extinderea pe tot globul a Imperiului Britanic. Denumirea *Royal Navy* a utilizată pentru prima dată în timpul regelui Carol al II-lea Stuart. De-a lungul secolului XVIII, flota militară britanică s-a luptat pentru supremația mărilor cu forțele navale franceze, confruntare care s-a încheiat cu instaurarea unei dominații britanice, mai ales după victoria obținută la Trafalgar. *Royal Navy* a contribuit în mod decisiv la instaurarea așa-numitei *Pax Britannica*, întrucât lungă perioadă de relativă pace dintre marile puteri europene, aflate în situația echilibrului de forțe, depindea în ultimă instanță de supremația navală britanică. Până la cel de-al Doilea Război Mondial, Marea Britanie a fost țara cu cea mai puternică flotă din lume, ea fiind devansată în perioada postbelică de către Statele Unite și, într-o oarecare măsură, de Uniunea Sovietică (Britannica 1994, vol. 10, p. 219).

aspect deloc de neglijat mai era și faptul că ziarele românești din acea perioadă preluau știrile internaționale de la agenția germană DNB, ceea ce contribuia și mai mult la o prezentare părtinitoare a evenimentelor.

Astfel, ziarul *Curentul*, preluând un discurs al ministrului Joseph Goebbels⁸ publicat în săptămânalul *Das Reich*, își exprima fără niciun dubiu încrederea în sursele germane și, totodată, o suspiciune ridicată în legătură cu veridicitatea comunicatelor britanice: „[...] domnul Churchill, îndată ce vrea cineva să-l silească să spună Angliei adevărul asupra pierderilor ei de tonaj, începe să se încurce în vorbă. El nu poate mărturisi faptele așa cum sunt, căci o asemenea mărturisire l-ar costa existența lui politică. Se știe că cifrele germane, date în cursul acestui război, reprezintă realitatea. Germania n-a avut niciodată nevoie să omită sau să adauge ceva. Ofițerii germani ne-au prezentat dovezile cifrelor pe care le-am publicat. Aceasta este situația și numai dându-ți seamă de situație poți înțelege de ce au englezii atitudinea lor cunoscută”⁹.

Poziția geografică a Marii Britanii, aceea a unui mic arhipelag de insule aflat la marginea unui continent ostil, nu era deloc de invidiat, având în vedere faptul că împresurarea realizată împotriva sa era acum mai strânsă decât cea din epoca napoleoniană. În plus, valoarea „șanțului de apărare maritim” – referindu-ne la Canalul Mânecii¹⁰ ce separă Anglia de restul continentului european – se diminuase destul de mult datorită dezvoltării aviației, a construcției de submarine, precum și nevoilor din ce în ce mai mari de materii prime pe care le avea industria britanică¹¹. Mai mult decât atât, după cucerirea Franței, având în mâinile lor tot litoralul francez de la Dunkerque la Bordeaux, germanii au creat baze pentru submarinele de buzunar, precum și pentru aviația ce le sprijinea. Dacă luăm în calcul faptul că și Norvegia se afla sub ocupația celui de-al Treilea Reich, atunci se poate lesne trage concluzia că locuitorii insulelor britanice se aflau încercuiți de baze inamice. Este interesant de remarcat faptul că, spre surprinderea britanicilor, obișnuiți să utilizeze blocada navală și coaliția ca mijloace de atingere a scopurilor politice pe Continent, acum, datorită acestui

⁸ Joseph Goebbels s-a născut la 29 octombrie 1897. A studiat literatura, istoria artei și filosofia, finalizând aceste studii cu obținerea doctoratului. În anul 1924 a devenit membru al Partidului Nazist, pentru ca doi ani mai târziu să fie liderul filialelor de la Berlin și Brandenburg. A dovedit reale calități de orator, ceea ce l-a determinat pe Adolf Hitler să-l numească șeful propagandei partidului. În perioada 1933-1945 a fost ministru al Educației Publice și Propagandei, folosind cu abilitate noile mijloace de comunicare în masă (radioul și filmul). A reușit să creeze în rândul germanilor un cult al personalității *Führerului*, precum și mitul invincibilității acestuia. S-a sinucis în ziua de 1 mai 1945, la câteva ore după ce Hitler făcuse și el același lucru (Palmowski 2005, vol. I, p. 362).

⁹ *Curentul*, XIV, nr. 4715, din 31 martie 1941.

¹⁰ *The (English) Channel* este denumirea englezească a Canalului Mânecii, în timp ce în franceză este *La Manche*. Dublura apelativelor este un fapt care semnifică aluziile ironice la istorica rivalitate dintre englezi și francezi. Ceea ce pentru locuitorii Franței este doar o „mâncă” dincolo de care se află o insulă mare cu alte insulițe în jur, pentru englezi este un „canal englezesc”. *The Channel* – simbol al unicității englezești și britanice – a fost în zilele noastre anihilat parțial prin inaugurarea în anul 1997 a celebrului tunel submarin ce leagă localitățile Dover și Calais (Anghelescu Irimia 1999, p. 13-14).

¹¹ Hart f. a., vol. I, p. 194-195.

control german asupra teritoriilor adiacente arhipelagului britanic, insularii, și nu germanii, s-au văzut confrunțați cu efectele blocadei.

Cu toate acestea, pentru a putea continua lupta, ei trebuiau să păstreze în continuare controlul asupra celor trei mari căi de comunicație maritime ce legau metropola de posesiunile și domeniile sale. În întreaga istorie modernă a Angliei siguranța națională s-a bazat nu pe existența unei armate numeroase, ci pe stăpânirea mărilor, aspect menționat și de gazetarii români ai vremii care au preluat informații dintr-un articol publicat de dr. Goebbels, articol ce fusese intitulat *Britannia Rules the Waves*: „Când englezii au băut ceva și se află în bună dispoziție alcoolică, când atacă laș un mic popor ca burii pentru a le răpi terenurile aurifere, sau când așează cu ceremonial medieval coroană pe capul unui nou rege, încep să cânte acest cântec. Anglia trebuie să fie stăpână a mărilor; celelalte vor veni de la sine. Pe aceasta și-au întemeiat întreaga lor putere și de aceea sunt și mai vulnerabili în acest domeniu. Puține evenimente politice sau militare au darul de a atrage atenția întregului popor britanic. [...] Îndată ce te atingi de această dominație engleză a mărilor, toți englezii, până la cel din urmă, devin furioși și nu se mai poate sta de vorbă cu ei”¹².

Prima dintre ele era ruta maritimă ce pleca din porturile Angliei și trecea prin Atlantic, Mediterana, Canalul de Suez¹³, Marea Roșie și Oceanul Indian, spre porturile Indiei și ale Extremului Orient, bazându-se pe bazele de la Gibraltar¹⁴, Malta, Creta, Alexandria și Port Said¹⁵. Calea „Capului Bunei Speranțe” era al doilea traseu maritim important, acesta fiind drumul mai lung către Indii și Extremul Orient, dar fiind totodată și conexiunea cu Australia și

¹² *Curentul*, XIV, nr. 4715, din 31 martie 1941.

¹³ Canalul de Suez face legătura între Marea Mediterană și Marea Roșie, legând astfel Europa cu Orientul Îndepărtat. Francezul Ferdinand de Lesseps a fost cel care a proiectat această construcție, inaugurată la 17 noiembrie 1869, datorită căreia drumul dintre Londra și Bombay era mai scurt cu 4.463 mile marine, în vreme ce distanța dintre capitala britanică și Calcutta era micșorată cu 3.667 mile marine. După ce au fost prezentate ultimele evenimente militare – terminarea campaniei din Grecia, înaintarea trupelor germano-italiene spre Egipt, precum și ultimele evenimente din Irak – în ziarul *Curentul*, într-un articol malițios intitulat *Ce va deveni Canalul de Suez? De la gândurile altruiste ale lui Ferdinand de Lesseps, la egoismul Albionului*, este prezentată administrația canalului, deplângându-se caracterul „pur sânge” englezesc al acestuia prin deținerea pachetului majoritar al acțiunilor de către britanici (*Ibidem*, nr. 4756, din 13 mai 1941).

¹⁴ Peninsula pe coasta de sud a Spaniei, Gibraltarul permite controlarea strâmtorii cu același nume. Aflată în stăpânirea spaniolilor din 1462, a fost dobândită de englezi în anul 1704, devenind posesiune britanică nouă ani mai târziu, iar din 1830 colonie a Coroanei. Începând cu secolul XVIII, a fost o bază importantă pentru Marina Militară Regală Britanică. În primii ani ai celei de-a doua conflagrații mondiale, dându-și seama că baza nu poate fi cucerită printr-o luptă navală, germanii au avut un plan de a o ataca pe uscat, dar pentru aceasta le trebuia asentimentul Spaniei de a permite tranzitarea teritoriului. În perioada postbelică au avut loc negocieri între Anglia și Spania, dar acestea au eșuat în anul 1966, iar referendumurile organizate în anii 1967 și 2002 au arătat în mod clar refuzul populației locale de a accepta alipirea la statul spaniol, precum și un proiect de suveranitate comună anglo-spaniolă (Palmowski 2005, vol. I, p. 358; *Curentul*, XIV, nr. 4757, din 14 mai 1941).

¹⁵ *Universul*, LVIII, nr. 72, din 17 martie 1941.

Noua Zeelandă¹⁶. A treia cale, dar cea mai importantă, era așa numita „cale spre Vest” și asigura legătura dintre Marea Britanie și Statele Unite ale Americii, precum și cu Canada¹⁷.

Importanța ultimei rute maritime era dată de faptul că prin intermediul ei se făcea legătura cu „Lumea Nouă”, de aici venind alimente, provizii și arme ce erau vitale pentru continuarea efortului de război al țării. La începutul anului 1941, pierderile înregistrate de *Royal Navy* au fost înspăimântător mai mari decât numărul de vase construite și lansate la apă. Însuși Winston Churchill era tot mai îngrijorat de această scădere a importurilor, el constatând totodată faptul că mărfurile aduse în ianuarie reprezentau mai puțin de jumătate din cât se adusesse în aceeași lună a anului precedent¹⁸. Cu fiecare săptămână ce trecea, porturile deveneau tot mai congestionate și cu rămăneri în urmă din ce în ce mai mari, astfel încât la începutul lunii martie se acumulasera peste 2 600 000 tone de vase avariate, multe din ele necesitând reparații capitale¹⁹.

Minarea porturilor britanice, folosirea bombardierelor cu rază lungă de acțiune²⁰, în special Focke Wulf Kondor 200, deghizarea vaselor de război în vase comerciale²¹ și, mai ales, gruparea submarinelor în așa-numitele „haite de lupi”²² au fost doar câteva din tacticile aplicate de germani pentru a priva economia Marii Britanii de materiile prime ce erau absolut necesare continuării efortului de război.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, nr. 79, din 24 martie 1941.

¹⁸ Churchill 1997, vol. I, p. 388.

¹⁹ *Ibidem*, p. 389.

²⁰ Germanii puteau bombaarda convoaiele britanice de mărfuri care navigau prin nordul Ulsterului utilizând bombardiere cu rază lungă de acțiune, înzestrate cu patru motoare, care operau din Stavanger (Norvegia) și din Merignac, lângă Bordeaux (Hart f. a., vol. I, p. 487).

²¹ Utilizarea acestor nave de către germani în scopul derutării și atacării convoaielor s-a făcut începând cu primăvara anului 1940, până la sfârșitul anului menționat mai înainte acestea reușind să scufunde 54 de nave de comerț britanice, ce însumau 366.000 tone. Prezența sau posibila lor prezență a provocat multă neliniște la Londra, această stare de îngrijorare fiind sporită de îndemânarea marinarilor germani de a le aproviziona cu carburanți și provizii în diferite locuri de întâlnire secrete, precum și de faptul că viitoarele ținte de atac erau alese cu multă grijă (Churchill 1997, vol. I, p. 488).

²² Tactica „hайтеi de lupi”, inspirată de amiralul Dönitz, comandantul submarinelor de buzunar, el însuși căpitan de asemenea vase în Primul Război Mondial, a fost aplicată începând cu luna octombrie a anului 1940 și reluată în primăvara anului următor. Aceasta consta în atacarea concomitentă a vaselor britanice de comerț de către mai multe submarine. Mai precis, atunci când Cartierul General German stabilea cu aproximație prezența unui convoi, era avertizat cel mai apropiat grup de submarine. Dintre acestea, un submarin era trimis să găsească și să urmărească convoiul și, totodată, să transmită celorlalte informații prin radio. Când tot grupul de submarine era adunat în jurul convoiului, acesta declanșa atacuri de noapte, la suprafață, de preferință din direcția de unde bătea vântul. Atacurile erau purtate mai multe nopți la rând, ziua submarinele retrăgându-se din perimetrul convoiului și al escortei acestuia (Hart f. a., p. 490-491).

Crearea unei baze militare în Islanda²³ pentru grupurile de escortă și pentru aviație, participarea vaselor canadiene la protecția convoaielor pe partea vestică a Oceanului Atlantic, eficiența nou-formatului Cartier General Combinat de la Liverpool, au făcut ca britanicii să înceapă să dețină avantajul în luna iunie a anului 1941, cu toate că vasele lor trebuiau să ocolească Irlanda lui Valera²⁴, și să navigheze pe lângă Ulster²⁵. Este important de subliniat faptul că un factor determinant pentru pierderile suferite de Aliați în Atlantic l-a constituit supremația germană asupra bazelor navale franceze din Golful Biscaya, precum și refuzul Irlandei de a permite utilizarea coastelor sale vestice și sudice, cu toate că și ea depindea în mare măsură de proviziile ce erau aduse de convoaie²⁶. Controlul Angliei asupra Ulster-ului și asupra Irlandei s-a dovedit salutar, întrucât îi asigura navigația pe singura rută rămasă disponibilă. Din fericire, ca și în decursul anului 1940, germanii au dat dovadă de aceeași nehotărâre și lipsă de

²³ La acea vreme Islanda era un stat suveran, dar în uniune personală cu regele danez, întrucât, în anul 1918, recunoscuse ca suveran al său pe regele Danemarcei. După ocuparea acestei țări de către trupele germane, *Alting*-ul, parlamentul islandez, în ziua de 17 mai, a ținut să precizeze raporturile dintre cele două țări, proclamând cu această ocazie anularea tratatului de uniune. În aprilie 1941, cu largul concurs al islandezilor, britanicii au creat acolo o bază militară, ei fiind conștienți de faptul că „cine deține Islanda are un pistol ferm îndreptat spre Anglia, America și Canada”. La începutul lunii iulie, trupele americane au înlocuit garnizoana britanică de la Reykjavik, și de atunci forțele navale ale SUA au asigurat protecția navelor comerciale care veneau sau plecau din Islanda (Churchill 1997, vol. I, p. 391; *Universul*, LVIII, nr. 137, din 24 mai 1941).

²⁴ În anul 1801, Irlanda a fost unită cu forța la Anglia, formându-se Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei. După Primul Război Mondial, la 21 ianuarie 1919, Adunarea Constituantă de la Dublin a proclamat independența țării. În urma acordului anglo-irlandez de la Londra, din 6 decembrie 1921, Irlanda, cu excepția Ulster-ului, a dobândit statutul de dominion în cadrul Imperiului Britanic. La 29 decembrie 1937, în timpul cât Eamon de Valera era prim-ministru, Irlanda s-a declarat independentă și suverană sub numele de Eire. Pe toată durata celui de-al Doilea Război Mondial, Irlanda s-a menținut neutră. La 21 decembrie 1948 s-a proclamat republică, iar la 18 aprilie 1949 a părăsit *Commonwealth*-ul (Popa, Matei 1993, p. 200-201).

²⁵ Numele străvechi al provinciei este Ulaid. În antichitate, a fost una din cele patru provincii legendare ale Irlandei, celelalte trei fiind Leinster, Munster și Connaught. La începutul epocii creștine, capitala provinciei era la Emain Macha, lângă Armagh. De-a lungul secolelor IV-V d. Hr., s-a dezintegrat în trei regate: Airgiolla, partea centrală a Ulsterului, Aileach, partea vestică, și Ulaid, partea estică. În timpul invaziei anglo-normande de la sfârșitul secolului XII, unul din baronii participanți la această invazie, John de Courci, a cucerit partea estică a Ulsterului, guvernând acest mic regat până în 1205, anul când a fost deposedat de regele Ioan fără Țară. Hugh de Lacy a fost numit conte de Ulster, iar între 1263 și 1333, această calitate de conte a aparținut familiei anglo-normande de Burgh. În secolul XVI, provincia a fost împărțită în nouă comitate. Între 1594 și 1601, în timpul reginei Elisabeta I, clanurile O'Neills și O'Donnells au fost implicate în puternice rebeliuni contra reginei, datorate încercărilor de a impune irlandezilor anglicanismul. La începutul secolului XVII, au venit mii de coloniști, cei mai mulți prezbiterieni din partea de sud a Scoției. Ca atare, partea estică a devenit predominant protestantă. Urmașii acestor coloniști au prosperat și au refuzat să se unească cu restul Irlandei, constituindu-se astfel Irlanda de Nord, în anul 1920. Era formată din șase comitate, înlocuite la începutul anilor '70 de către 26 de districte. Numele Ulster este folosit astăzi în mod frecvent pentru a denumi Irlanda de Nord (Britannica 1994, vol. 12, p. 117).

²⁶ Hart f. a., vol. I, p. 516.

perseverență în îndeplinirea planurilor lor, ceea ce a făcut ca ei să înregistreze primul eșec major în cel de-al Doilea Război Mondial, dacă nu chiar prima lor înfrângere. Dar, pe lângă indecizia amintită a germanilor în abordarea unei anumite tactici, un rol esențial în obținerea victoriei l-a avut și caracterul insular al poporului englez: „În Britania, oricare au fost lipsurile noastre, noi înțelegeam foarte bine treburile mării. De secole, marea fusese în sângele nostru și tradițiile ei nu-i mișcă doar pe marinari, ci întreaga rasă”²⁷.

După cum s-a văzut din rândurile de mai sus, abnegația dovedită, precum și sacrificiile făcute de britanici în cadrul Bătăliei pentru Atlantic au fost impresionante, dar în efortul de război al insularilor trebuie avută în vedere și atitudinea favorabilă pe care au avut-o Statele Unite ale Americii. Este cunoscut faptul că, în perioada interbelică, americanii au considerat participarea lor la Primul Război Mondial ca fiind o greșeală, și că în viitor ei nu trebuiau să se mai amestece în afacerile politice ale „bătrânului continent”, întrucât națiunile europene erau stăpânite de animozități seculare, erau adepte ale diplomației secrete, precum și ale echilibrului de putere, aspecte ce erau complet incompatibile cu valorile americane.

Propagarea războiului în cea mai mare parte a Europei, precum și în Asia, erau indicii clare că SUA nu puteau rămâne neutre la nesfârșit, chiar dacă, în cazul unei eventuale agresiuni beneficiau de protecția celor două oceane ce-i separau de statele beligerante²⁸. Însă, pe măsură ce puterile Axei obțineau victorii tot mai importante pe continentul european, americanii și-au văzut amenințată propria lor securitate, în vreme ce protecția oferită de Atlantic devenea tot mai fragilă în fața unui eventual atac german. În viziunea președintelui american Franklin Delano Roosevelt²⁹, siguranța națională era strâns legată de existența Marinei Militare Britanice, aspect afirmat în Discursul Uniunii, ținut la 6 ianuarie 1941: „Am subliniat recent ritmul rapid în care războiul modern poate să aducă în chiar mijlocul nostru atacul fizic la care va trebui să ne așteptăm, în cele din urmă, dacă națiunile dictatoare câștigă războiul. Se vorbește mult despre imunitatea noastră față de o invazie imediată și directă dincolo de ocean.

²⁷ *Ibidem*, p. 335.

²⁸ Situația Statelor Unite la o mare depărtare de Europa și Asia făcea ca disputele europene să pară americanilor ca fiind greu de înțeles și, adesea, nesemnificative. Datorită faptului că America dispunea de o amplă marjă de siguranță, ea era izolată de provocările statelor europene, fără să-i fie afectată propria securitate. Țările europene funcționau de fapt ca supape de siguranță ale „Lumii Noi”, situație ce era asemănătoare cu cea pe care au avut-o față de Marea Britanie în perioada „splendidei izolări” a acesteia (Kissinger 2002, p. 331).

²⁹ Se poate constata faptul că încă din toamna anului 1936, după realegerea sa ca președinte al SUA, F. D. Roosevelt, deși preocupat de soluționarea crizei economice, „prinsese esența aceluia *ceva* provocator al dictatorilor mai bine decât oricare conducător european, cu excepția lui Churchill”. Primul său avertisment adresat americanilor, în legătură cu pericolul ce se apropia, l-a constituit așa-numitul *Discurs al Carantinei*, rostit la Chicago, în 5 octombrie 1937, prin care afirma că exista posibilitatea ca America să-și asume anumite responsabilități față de acest pericol (*Ibidem*, p. 333).

Evident, atâta vreme cât Marina Militară Britanică își menține puterea, un asemenea pericol nu există³⁰.

Situarea „unchiului Sam” de partea Marii Britanii a fost evidentă încă de la sfârșitul anului 1939³¹, dar prin promulgarea *Lend and Lease Act*³², la 11 martie 1941, SUA ofereau Angliei, cu titlu de împrumut, o cantitate nelimitată de armament și muniție, deoarece Marea Britanie era acum considerată vitală pentru securitatea statului american.

Citind presa românească a vremii, nu se poate să nu fie remarcat un viu interes față de atitudinea pe care o va adopta puterea anglo-saxonă de pe „celălalt mal al Atlanticului”, precum și o speranță nemărturisită în mod evident că aceasta nu va interveni împotriva Germaniei. Odată ce acest lucru s-a întâmplat, se poate ușor observa atitudinea rău-voitoare a ziariștilor români față de Statele Unite, în general, și, în mod special, vizavi de președintele Roosevelt: „Mentalitatea președintelui republicii înstelate este identică cu aceea a cercurilor iudeo-plutocratice pentru care nu există alt scop decât distrugerea Fascismului și a Național-Socialismului. Că președintele Roosevelt este instrumentul principal al jocului pe care-l fac bancherii evrei, acest lucru a apărut limpede în toate acțiunile internaționale pornite de peste Ocean în ultimii ani și în toate sfârșirile culiselor diplomatice ale diferiților Bulitt, care au contribuit în mare măsură la izbucnirea actualului conflict [...], președintele Roosevelt este legat cu mii de fire de banda iudaică cu ramificații în toată America și care are în stăpânul Casei Albe un exponent de mare autoritate”³³.

Succinta prezentare a Bătăliei pentru Atlantic nu se putea încheia fără a preciza faptul că aici, în cadrul acestei încheștări anglo-germane, a avut loc una din ultimele mari confruntări exclusiv navale din istoria omenirii, între crucișătorul *Hood*, nava de linie *Prince of Wales*³⁴, portavioanele *Victorious* și *Ark*

³⁰ *Ibidem*, p. 340.

³¹ În noiembrie 1939, Statele Unite au instituit așa-numita lege *Cash and Carry*, prin care țările beligerante aveau posibilitatea să achiziționeze armament, acesta trebuind ulterior să fie transportat cu navele cumpărătorilor. Decizia era însă în mod clar probritanică, deoarece puterile Axei erau în imposibilitatea de a cumpăra din America, în condițiile în care *Royal Navy* instaurase blocada maritimă. În urma unui schimb de note care a avut loc între 27 august și 2 septembrie 1940, Statele Unite au livrat 50 de distrugătoare Marii Britanii, pentru concesiunea pe 99 de ani a opt baze britanice aflate în Terra Nova, Bermude, Bahamas, Jamaica, Antigua, Santa Lucia, Trinidad și Guyana Britanică. Pentru americani această tranzacție a reprezentat sfârșitul perioadei de izolare, W. Churchill caracterizând-o ca „trecerea de la neutralitate la non-beligeranță” (Duroselle 2006, p. 225).

³² Legea de împrumut și închiriere. A avut efect numai până la 30 iunie 1943, dar a fost reînnoită până în august 1945. La data de 31 decembrie 1944, americanii furnizaseră aliaților armament și muniție în valoare de 36 miliarde de dolari (*Ibidem*, p. 226).

³³ *Curentul*, XIV, nr. 4660, din 4 februarie 1941.

³⁴ *Hood* avea 42.000 de tone și era înzestrat cu opt tunuri de 15 țoli, în vreme ce *Prince of Wales* avea 35.000 de tone, fiind înarmat cu 10 tunuri de 14 țoli. Prima navă era construită în 1920, ea nefiind modernizată în mod corespunzător, în sensul că nu se realizase un blindaj adecvat pe verticala și orizontală vasului. Cea de-a doua navă avea un armament ce nu fusese pe deplin testat, la bordul ei mai aflându-se încă, la acea vreme, muncitori de la Clydeside (Hart f. a., vol. I, p. 493).

Royal, pe de o parte, și cuirasatele *Bismarck* și *Prinz Eugen*³⁵, pe de altă parte. Deși terminată oarecum la egalitate, deoarece *Hood* a sărit în aer în urma lovirii magaziei sale de muniție, iar *Bismarck* a fost scufundat, bătălia navală din apropierea Groenlandei și Islandei a reprezentat eșecul germanilor de a câștiga prin utilizarea vaselor de suprafață, ei mizând de acum încolo aproape în mod exclusiv pe submersibile.

Cu evoluții fluctuante, Bătălia pentru Atlantic, purtată între britanici și germani, a continuat pe toată durata celui de-al Doilea Război Mondial. Se poate însă spune fără a greși că, odată depășită luna iunie a anului 1941, Marina Regală Britanică a reușit să treacă peste cele mai mari dificultăți provocate de submarinele germane, acestea ajungând chiar ca în anii următori să devină din vânători, vânați, iar capacitatea industriei germane să fie net depășită de volumul scufundărilor.

The Battle Of The Atlantic As Reflected By The Romanian Press (January-June 1941)

(Abstract)

At the beginning of 1941, due to the failure of *Luftwaffe* to conquer the British archipelago by means of an exclusively aerial action, Germany adopted a new strategy to defeat the resistance of the islanders. The new tactics involved sinking British merchant ships, as well as bombing and blockading the main ports, an action which proved to be extremely dangerous, since Great Britain imported large quantities of raw materials necessary for its industry.

The Romanian press of the time covered with great interest this Anglo-German confrontation, though, as it was to be expected, the events were presented in a biased manner, exaggerating the losses of the Royal Navy and minimizing those of the Germans, since Romania had joined the Axis in the autumn of 1940. Moreover, the information regarding international occurrences generally came from the German news agency, *Deutsches Nachrichtenbüro*.

Laying mines in British ports, using long-range bombers, disguising warships as merchant vessels and, especially, grouping U-boats in the so-called „wolf packs” were only some of the tactics used by the Germans so as to deprive British economy of the imported goods which were badly needed.

By means of good organizing, by creating a military facility in Iceland, but also due to the increasing support of the Americans, the British overcame all these difficulties starting with July 1941, even managing to turn German submarines from hunters into prey.

Abrevieri bibliografice

Anghelescu Irimia 1999

- Mihaela Anghelescu Irimia, *Dicționarul universului britanic*, București, 1999.

³⁵ Deși ar fi trebuit ca navele germane să corespundă prevederilor Tratatului de la Washington din 1922, care prevedea 35.000 de tone pentru navele grele de luptă și 10.000 de tone pentru crucișătoarele grele, cele două vase germane puteau transporta 42.000 de tone și, respectiv 15.000 de tone, ceea ce permisesese să aibă un blindaj mai gros decât se credea. *Bismarck* avea opt tunuri de 15 țoli, iar *Prinz Eugen* era înzestrat cu tot atâtea tunuri, dar de opt țoli fiecare. În plus, ele aveau un echipament telemetric superior celor pe care îl aveau navele britanice (*Ibidem*).

- Britannica 1994 - *The New Encyclopædia Britannica*, vol. 1-29, Chicago, Auckland, London, etc, 1994.
- Churchill 1997 - Winston S. Churchill, *Al Doilea Război Mondial*, vol. I-II, București, 1997.
- Duroselle 2006 - Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale*, vol. I-II, București, 2006.
- Hart f.a. - B.H. Liddell Hart, *Istoria celui de-al Doilea Război Mondial*, vol. I-II, București, f.a.
- Karpiński 1993 - Jakub Karpiński, *A.B.C.-ul democrației*, București, 1993.
- Kissinger 2002 - Henry Kissinger, *Diplomația*, București, 2002.
- Palmowski 2005 - Jan Palmowski, *Dicționar Oxford de istorie contemporană universală. De la 1900 până azi*, vol. I-II, București, 2005.
- Petrescu 1938 - Nicolae Petrescu, *Anglia. Societatea. Statul. Civilizația*, București, 1938.
- Popa, Matei 1993 - Marcel D. Popa, Horia C. Matei, *Mică Enciclopedie de istorie universală. Statele lumii contemporane*, București, 1993.

Cuvinte-cheie: Marea Britanie, Germania, SUA, Oceanul Atlantic, ziariști români, vase, submarine, rute maritime, porturi.

Keywords: Great Britain, Germany, USA, Atlantic Ocean, Romanian newspapers, ships, submarines, sea-going routes, ports.